

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060306

DOM
2022-01-18
Stockholm

Mål nr
M 11366-20

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2020-09-28 i mål nr M 2112-20, se bilaga A

PARTER

Klagande

X Fastighets AB

Ombud: J.M. och A.Å.

Motparter

1. Länsstyrelsen i Stockholms län
Box 22067
104 22 Stockholm

2. R.U.

SAKEN

Godkännande av kontrollprogram för Ingarö varv

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut den 9 mars 2020, dnr 535-54606-2019.

Dok.Id 1736994

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50
E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

X Fastighets AB har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och fastställa Länsstyrelsens i Stockholms län beslut den 9 mars 2020 att godkänna bolagets förslag till kontrollprogram.

Länsstyrelsen i Stockholms län har medgett yrkandet.

R.U. har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom. Han har även yrkat att bolagets överklagande ska avvisas.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har anfört i huvudsak följande.

Den utformning och placering av bryggorna som framgår av kontrollprogrammet är i huvudsaklig överensstämmelse med den till tillståndsdomen bifogade ritningen. Bolaget presenterade aldrig någon detaljprojektering av bryggornas utförande när det ansökte om tillstånd för anläggningen. Vidare framgick det av den tekniska beskrivningen att varianter på de alternativ som föreslogs av bolaget skulle kunna bli aktuella. Bolagets tillstånd innebär således att det åtagit sig att utforma och placera bryggorna med utgångspunkt i ritningen i domsbilagan men med anpassning efter den utformning och placering som orsakar minst olägenhet och är mest lämplig. En utformning av den västra bryggan i enlighet med ritningen i kontrollprogrammet medför att bryggans bas hamnar längre från den västra fastighetsgränsen än vad en utformning i fullständig överensstämmelse med principritningen skulle innebära. Det innebär alltså en mindre påverkan på R.U.s fastighet.

Bolaget har enligt tillståndet åtagit sig att använda det mest lämpliga förankringsalternativet i ljuset av bästa möjliga teknik. Att använda kätting för förankring beskrevs som ett av flera alternativ i ansökningshandlingarna. Från miljöpåverkanssynpunkt är elastisk gummikabel att föredra i vatten där det förekommer starka strömmar och hårda vindar men förhållandena vid Ingarö varv är

inte sådana att det behövs. Det är varken nödvändigt eller rimligt att använda elastisk gummikabel för att minska verksamhetens miljöpåverkan. Bolaget anser därför att den förankringsmetod med kätting som beskrivs i kontrollprogrammet är förenlig med tillståndet för verksamheten.

Beskrivningen av anläggningens utformning i kontrollprogrammet kan inte utgöra skäl att upphäva länsstyrelsens beslut att godkänna kontrollprogrammet, oavsett vilken bedömning domstolen gör i fråga om de påstådda avvikelserna från tillståndet. Kontrollprogrammet ska ange bolagets arbete med att fortlöpande och systematiskt undersöka och bedöma hälso- och miljörisker med verksamheten, dokumentera eventuella avvikelser m.m. I kontrollprogrammet ska rutiner, planering, organisation och administration för egenkontrollen beskrivas. Vidare ska det innehålla resultat från kontroll av driften i form av resultat från beräkningar, mätningar och liknande. De ritningar som finns i kontrollprogrammet och som enligt mark- och miljödomstolen avviker från tillståndet är således inte nödvändig i ett kontrollprogram. En detaljerad ritning över anläggningen behövs inte för att planera egenkontrollen. Bolagets tillstånd innebär inte heller att utformningen av anläggningen ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Länsstyrelsens godkännande av kontrollprogrammet har inte någon betydelse för vad som följer av bolagets tillstånd. Det saknas därför skäl att upphäva beslutet på den grunden att kontrollprogrammet beskriver en utformning av anläggningen som avviker från tillståndet. Eventuella avvikelser från tillståndet får istället hanteras i särskild ordning inom ramen för tillsyn.

Länsstyrelsen har anfört i huvudsak följande.

Kontrollprogrammets innehåll och utformning är främst en fråga för verksamhetsutövaren och tillsynsmyndigheten. Länsstyrelsen ifrågasätter därför om en tredje part har rätt att överklaga denna typ av beslut. Att avvisa R.U.s överklagande leder inte till att han fräntas rätten att få sin sak prövad. Det är tillståndet och dess villkor som utgör ramverket för verksamheten. Länsstyrelsen kan inte i ett kontrollprogram godkänna något som strider mot tillståndet. Länsstyrelsen har för närvarande tre öppna ärenden gällande den aktuella verksamheten. Inom ramen för tillsynsverksamheten kan länsstyrelsen fatta de beslut som behövs enligt 26 kap. 9 § miljöbalken.

Om länsstyrelsen finner att verksamheten utförts i strid med tillståndet har myndigheten möjlighet att förelägga verksamhetsutövaren om rättelse.

R.U. har bemött vad övriga parter anfört på i huvudsak följande sätt.

Eftersom beslutet har gått honom emot och han är sakägare har han klagorätt. Beslutet får rättsverkningar genom att kontrollprogrammet blir giltigt mellan bolaget och tillsynsmyndigheten när beslutet att godkänna detta har fått laga kraft. Det blir då inte möjligt för länsstyrelsen att vidta tillsynsåtgärder gentemot bolaget i de delar som omfattas av det godkända kontrollprogrammet. På detta sätt tillskansar sig bolaget en rätt gentemot länsstyrelsen att utföra anläggningen i enlighet med ritningen i kontrollprogrammet.

Verkningarna av att kontrollprogrammet godkänns är betydande eftersom godkännande krävs för att starta arbetena. Byggnadsnämnden i Värmdö kommun anser vidare att det godkända kontrollprogrammet har verkan på det i efterhand beviljade bygglov för anläggningen. Nämnden har beviljat bygglov i enlighet med ritningen i det godkända kontrollprogrammet. Bygglövsärendet har dock efter överklagande återförvisats till nämnden på grund av formella fel. Länsstyrelsen anser vidare att överklagandet av beslutet att godkänna kontrollprogrammet hindrar myndigheten från att gå vidare med tillsynsärenden avseende verksamheten.

Som mark- och miljödomstolen konstaterat strider kontrollprogrammet mot tillståndet. Länsstyrelsen kan inte i något beslut godkänna sådant som strider mot tillståndet. Det framgår av beslutet och hanteringen av ärendet att länsstyrelsen genom beslutet har kontrollerat om kontrollprogrammet är förenligt med bolagets tillstånd. Ett tidigare förslag till kontrollprogram avvisades nämligen av länsstyrelsen eftersom myndigheten bedömde att detta inte var i överensstämmelse med tillståndet. För det fall att bolaget vinner framgång med sin talan och Mark- och miljööverdomstolen fastställer länsstyrelsens beslut är risken uppenbar att det kommer att resultera i att länsstyrelsen senare fattar ett tillsynsbeslut som inte är förenligt med det godkända kontrollprogrammet.

Att ritningen i bolagets ansökan beskrivits som principutförande måste uppfattas så att det är principen att de vågbrytande avgränsande bryggorna ska placeras parallellt med fastighetsgränsen som avses. Detta framgår också av ritningen. Att sökanden anger principutförande innebär inte att tillståndshavaren är fri att utforma anläggningen så som denne finner lämpligt. Det framgår av ritningen i bilagan till tillståndsdomen att den västra avgränsande bryggan ska ligga väl inom bolagets fastighetsgräns (15–20 meter från västra fastighetsgränsen). Denna stora förändring av anläggningens avgränsande brygga i den västra delen är inte i huvudsaklig överensstämmelse med ritningen i domsbilagan.

Vad gäller förankringen av bryggdelarna så har bolaget förbundit sig att använda ett förankringssystem med gummikablar. Gummikablar är den bästa lösningen eftersom de är kontinuerligt spända till skillnad från kättingar som kontinuerligt släpar fram och tillbaka på botten och därmed sprider TBT och andra gifter.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har först att ta ställning om länsstyrelsens beslut att godkänna det av bolaget ingivna förslaget till kontrollprogram är ett överklagbart beslut. Av praxis följer att ett beslut inte alltid behöver ha självständiga eller direkta rättsverkningar för att det ska kunna överklagas. Avgörande för bedömningen av ett besluts överklagbarhet är beslutets innebörd och faktiska verkningar för den som berörs av det (se t.ex. rättsfallen RÅ 2004 ref. 8, RÅ 2007 ref. 7 och MÖD 2006:7).

Även om länsstyrelsens beslut inte innebär någon prövning av den aktuella verksamheten, kan det inte uteslutas att beslutet i detta fall får vissa faktiska effekter för R.U.. Med hänsyn till vad R.U. har anfört kan det inte uteslutas att beslutet får faktiska verkningar för honom så som ägare till den angränsande fastigheten genom att länsstyrelsens godkännande av kontrollprogrammet innebär att bolaget får påbörja arbetena vid hans fastighet. Utifrån vad som framkommit i målet angående byggnadsnämndens hantering av bygglovsärendet rörande den aktuella anläggningen är det vidare inte uteslutet att beslutet kan ha betydelse för bygglovsärendet.

Mot denna bakgrund anser Mark- och miljööverdomstolen att beslutet är överklagbart. Mark- och miljööverdomstolen bedömer vidare att R.U. får anses berörd av beslutet på ett sådant sätt att han har klagorätt.

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att bolaget har rätt att överklaga mark- och miljödomstolens dom.

Mark- och miljööverdomstolen övergår därmed till prövningen av målet i sak.

Verksamhetsutövarens egenkontroll

Av 26 kap. 19 § miljöbalken framgår vilka krav som ska ställas på verksamhetsutövarens egenkontroll. Bestämmelsen innebär bl.a. att verksamhetsutövaren aktivt ska hålla sig informerad om den egna verksamhetens påverkan på miljön samt att verksamhetsutövaren ska planera och kontrollera verksamheten för att motverka olägenheter för människors hälsa eller miljön. Syftet med miljöbalkens bestämmelser om egenkontroll är att lägga det primära ansvaret för miljöbalkens efterlevnad på verksamhetsutövaren själv (prop. 1997/98:45 del 1 s. 512 f. och del 2 s. 279).

För anmälnings- och tillståndspliktig verksamhet enligt 9 eller 11–14 kap. miljöbalken som bedrivs yrkesmässigt gäller vidare att verksamhetsutövaren har att iaktta bestämmelserna i förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll. Dessa bestämmelser är riktade till verksamhetsutövaren och preciserar dennes ansvar för egenkontrollen, se 1 § förordningen.

Vid behov kan tillsynsmyndigheten ålägga verksamhetsutövaren att lämna förslag till kontrollprogram, se 26 kap. 19 § tredje stycket miljöbalken. Som mark- och miljödomstolen angett föreskrivs ofta i villkoren för tillståndspliktig verksamhet att ett kontrollprogram ska upprättas av verksamhetsutövaren. En väsentlig funktion som kontrollprogrammet fyller är att ge information som gör det möjligt att bedöma om villkoren för verksamheten följs eller inte. Av betydelse i sammanhanget är även att det bör vara möjligt att vid behov revidera ett kontrollprogram (se MÖD 2003:131).

Bestämmelserna om egenkontroll riktar sig alltså i första hand till verksamhetsutövaren. Om denne sköter kontrollen enligt ett ev. kontrollprogram och kraven i förordningen är de åtgärder som kan bli aktuella från tillsynsmyndighetens sida avseende egenkontrollen i princip begränsade till att förelägga om utökad kontroll i något avseende, om det har framkommit att det föreligger ett sådant behov, se 26 kap. 1 § miljöbalken. Ett godkänt kontrollprogram har inte någon sådan rättsverkan att det ändrar på vad som föreskrivits i tillståndsdomen. Verksamhetsutövaren kan inte genom att ge in ett kontrollprogram som redovisar avvikelser i förhållande till vad som föreskrivs i tillståndet begränsa eller ändra sina skyldigheter och det fråntar inte tillsynsmyndigheten möjligheten att ingripa om verksamheten avviker från vad som föreskrivits i tillståndet.

Har länsstyrelsen haft fog för att godkänna kontrollprogrammet?

I tillståndet för den nu aktuella verksamheten har det föreskrivits ett villkor om att bolaget ska ge in ett förslag till kontrollprogram som ska godkännas av tillsynsmyndigheten innan arbetena startar (villkor 27). Det är mot bakgrund av detta villkor som bolaget har tagit fram det aktuella kontrollprogrammet, vilket omfattar byggnation av kaj och bryggor.

I den överklagade domen har mark- och miljödomstolen funnit att det som framgår av kontrollprogrammet om bryggornas utformning, placering och förankring avviker från tillståndet. I denna del gör Mark- och miljööverdomstolen följande bedömning.

Av tillståndet framgår att bolaget ges tillstånd att inom de aktuella fastigheterna anlägga och bibehålla bryggor i huvudsaklig överensstämmelse med ansökan (alternativ 1) och den till domen bifogade ritningen. Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att den utformning av bryggorna som framgår av denna ritning utgör ett principutförande och att det därmed varit förutsatt att viss anpassning av anläggningen skulle göras vid detaljprojekteringen. Det som har framkommit i målet ger inte stöd för att det utförande som redovisas i ritningen som ingår i kontrollprogrammet skulle medföra någon ytterligare miljö- eller omgivningspåverkan, i förhållande till vad som prövades av mark- och miljödomstolen genom tillståndsdomen. Placeringen och

utformningen av bryggorna som redovisas i kontrollprogrammet, med den anpassning som gjorts av bl.a. den västra bryggan, får mot denna bakgrund anses vara i huvudsaklig överensstämmelse med ansökan och den till domen bifogade ritningen. Bryggornas utformning och placering som de redovisas i kontrollprogrammet avviker således inte från tillståndet.

Vad gäller valet av förankringsmetod för bryggdelarna framgår det av tillståndsdomen att bolaget har åtagit sig att använda gummikablar i stället för kätting för att minska risken för grumling. Att använda kättingar för att förankra bryggdelarna kan därför inte anses förenligt med tillståndet. Det som bolaget anfört angående bästa möjliga teknik föranleder inte någon annan bedömning i denna fråga. Mark- och miljööverdomstolen delar alltså mark- och miljödomstolens bedömning att bolagets tillstånd inte medger att bolaget använder kättingar för att förankra bryggdelarna.

Nästa fråga blir då om den omständigheten att det i bolagets förslag till kontrollprogram har angivits en förankringsmetod för bryggdelarna som står i strid med tillståndet innebär att länsstyrelsens beslut att godkänna kontrollprogrammet ska upphävas.

Det kan först konstateras att länsstyrelsen har motiverat sitt beslut att godkänna kontrollprogrammet med att ritningen som redovisas i kontrollprogrammet visar att bryggornas utformning är i huvudsaklig överensstämmelse med principritningen som bifogats tillståndsdomen. Tillståndet innebär dock inte att det överlåtits till tillsynsmyndigheten att godkänna det slutliga utförandet av anläggningen. Av tillståndsdomen framgår inte närmare av vilka skäl villkoret har utformats så att bolagets förslag till kontrollprogram ska godkännas av tillsynsmyndigheten innan arbetena får påbörjas. Som framgått ovan tar emellertid reglerna om egenkontroll på miljöområdet sikte på verksamhetsutövarens ansvar för att planera och kontrollera verksamheten. Det är alltså sådana brister i kontrollprogrammet som kan medföra att en ändamålsenlig egenkontroll inte uppfylls som bör ge anledning att kräva att verksamhetsutövaren upprättar ett nytt förslag. Vid sitt ställningstagande till det aktuella kontrollprogrammet har länsstyrelsen alltså haft att bedöma om bolagets förslag till kontrollåtgärder, fördelning av verksamhetsansvar och andra uppgifter som

rör egenkontrollen vid utförandet av anläggningen varit godtagbara. Det som anges i kontrollprogrammet angående förankring av bryggdelarna är inte en sådan uppgift som innebär att det i detta fall saknats förutsättningar att godkänna kontrollprogrammet. Mark- och miljööverdomstolens slutsats är således att länsstyrelsen haft fog för att godkänna det av bolaget ingivna kontrollprogrammet.

Det nyss anförda innebär inte någon inskränkning i tillsynsmyndighetens skyldighet att ingripa om den konstaterar att ett villkor som meddelats i en dom eller ett beslut inte följts. Det framgår av länsstyrelsens yttrande att det finns pågående tillsynsärenden avseende den aktuella verksamheten. Om åtgärder har utförts i strid med bolagets tillstånd får detta hanteras inom ramen för tillsynsverksamheten.

Detta innebär att överklagandet ska bifallas och att länsstyrelsens beslut ska, med upphävande av mark- och miljödomstolens dom, fastställas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv och Roger Wikström, referent (skiljaktig), tekniska rådet Ingrid Johansson samt hovrättsrådet Ulf Wickström.

Föredragande har varit Viktor Alenius.

Skiljaktig mening, se nästa sida.

Skiljaktig mening

Hovrättsrådet Roger Wikström är skiljaktig och anför:

I likhet med majoriteten anser jag att klagorätt föreligger. När det gäller målet i sak delar jag mark- och miljödomstolens bedömning att kontrollprogrammet avviker från det för verksamheten meddelade tillståndet och därför inte borde ha godkänts. Ett kontrollprogram kan, som majoriteten också har angett, visserligen inte ändra en tillståndsdom som är det som reglerar verksamheten. Om verksamheten beskrivs i ett kontrollprogram, bör dock denna överensstämma med tillståndet eftersom ett kontrollprogram förväntas ligga till grund för framför allt egenkontrollen. Eftersom det i tillståndsdomen har angetts att tillsynsmyndigheten ska godkänna kontrollprogrammet bör länsstyrelsens beslut således upphävas och mark- och miljödomstolens dom fastställas.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2020-09-28
meddelad i
Nacka

Mål nr M 2112-20

PARTER

Klagande

R.U.

Motparter

1. Länsstyrelsen i Stockholms län
Box 22067
104 22 Stockholm

2. X Fastighets AB,

Ombud: J.R.

3. Stockholm Kaj & Byggt teknik AB
Sollenkrokavägen 144
139 74 Djurhamn

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut 2020-03-09 i ärende nr 535-54606-2019,
se bilaga 1

SAKEN

Godkännande av kontrollprogram för Ingarö varv

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen upphäver Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut
den 9 mars 2020, ärende nr 535-54606-2019, att godkänna kontrollprogram för
Ingarö varv och återförvisar ärendet till Länsstyrelsen i Stockholms län för fortsatt
handläggning.

Dok.Id 658045

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 69 131 07 Nacka	Sicklastråket 1	08-561 656 30 E-post: mmd.nacka.avdelning3@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se		måndag – fredag 08:00–16:30

BAKGRUND

X Fastighets AB (bolaget) gavs den 20 juni 2018 tillstånd enligt miljöbalken att inom vattenområde inom fastigheterna A och B i Värmdö kommun anlägga och bibehålla bryggor i huvudsaklig överensstämmelse med alternativ 1 i ansökan och bifogad ritning (domsbilaga 1). Ett kontrollprogram ska enligt villkor 27 i tillståndet upprättas i samråd med och godkännas av tillsynsmyndigheten innan arbetet startar. Ett förslag till kontrollprogram ska ges in till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan arbetet påbörjas.

Länsstyrelsen i Stockholms län (länsstyrelsen) godkände den 9 mars 2020 kontrollprogram för den tillståndsgivna verksamheten (Ingarö varv). Länsstyrelsens beslut har överklagats av R.U., som äger grannfastigheten C, till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN

R.U. har, som det får förstås, yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva länsstyrelsens beslut att godkänna kontrollprogrammet och återförvisa ärendet till länsstyrelsen för ändring och komplettering av kontrollprogrammet enligt följande.

- a) Hamnanläggningen ska utformas så att ingen trafik kommer att gå över R.U.s fastighet C för att komma in i eller lämna hamnen västerut.
- b) Hamnanläggningen ska utformas så att den avgränsande västra bryggan följer fastighetsgränsen väl inom sökandens fastighet. Med tanke på sökandens åtagande, se yrkande a) nedan, ligger det inom den avgivna domen att förlänga den västra avskiljande bryggan norrut med bibehållet

- avstånd till fastighetsgränsen. Den längsgående bryggan kortas av i den västra delen med lika många meter som den västra bryggan förlängs.
- c) Inga båtar får ligga utanpå den avgränsande bryggan mot R.U.s fastighet.
 - d) Hamnanläggningens västra brygga ska uppföras väl inom fastighetsgränsen.(15 – 20 meter från gränsen).
 - e) Betongpontonerna ska förankras med gummikabel till betongankare.
 - f) Säkerställa att betongankarna ligger på sökandens fastighet.

Alternativt ska mark- och miljödomstolen fastställa kontrollprogrammet med ovan nämnda ändringar och kompletteringar.

R.U. har även i mark- och miljödomstolen yrkat att länsstyrelsens beslut ska inhiberas. Detta yrkande avslogs i beslut den 30 mars 2020.

Länsstyrelsen och **bolaget** har bestritt ändring.

Stockholm Kaj & Byggteknik AB har givits tillfället att yttra sig men inte hörts av.

UTVECKLING AV TALAN

R.U. har till stöd för sin talan i huvudsak anfört följande. Det allmänna villkoret i tillståndet (Mark- och miljödomstolens vid Nacka tingsrätt dom den 20 juni 2018 i mål nr M 3948-15.) har följande lydelse. ”*Utöver vad som följer av övriga villkor ska sökanden utföra och bedriva verksamheten i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden uppgett i ansökningshandlingarna, övriga handlingar och i övrigt åtagit sig i målet*”. Bolaget har även på s. 79, andra stycket åtagit följande. ”*Dessa åtaganden, liksom övriga åtaganden som gjorts i målet, omfattas av det allmänna villkoret och måste alltså infrias*”. Tillsynsmyndigheten är skyldiga enligt 26 kap. 1 § miljöbalken att tillse att tillståndet efterlevs.

Yrkande a)

Bolaget har åtagit sig att utforma anläggningen så att ingen båttrafik till och från anläggningen går över R.U.s fastighet. I protokollet från huvud-förhandlingen i mål nr M 3948-15, s. 11 sista stycket, görs följande åtagande av sökanden. *”Båtar kommer inte att ligga utanpå den avgränsande bryggan mot R.U.s fastighet. Trafiken kommer inte gå på hans fastighet”*. Genom det allmänna villkoret i domen är sökanden bunden vid detta.

Yrkande b)

Hamnanläggningen är betydligt större i kontrollprogrammet jämfört med illustrationen i domsbilaga 1 i domen. Kontrollprogrammet går utöver meddelad dom. Enligt domen följer den avgränsande bryggan västerut fastighetsgränsen väl inom sökandens fastighet (ca 15 – 20 meter från gränsen). Emellertid har sökanden i det godkända kontrollprogrammet ändrat den avgränsande västra bryggan så att den går diagonalt mot och slutar ca 3 meter från fastighetsgränsen. Denna stora avvikelse i utformning av den yttre ramen för anläggningen och storlek av anläggningen rymms inte inom den avkunnade domen. De ändringar i utförandet av anläggningen som rymms inom begreppet, ”huvudsaklig överensstämmelse med” är ändringar påkallade av sökandens åtagande i kompletteringar och vid huvud-förhandlingen. Avvikelsen från domen i anläggningens utförande i den västra delen kan inte rymmas i begreppet ”huvudsaklig överensstämmelse med”. Avvikelser i utförande inom det tillståndgivna området torde falla inom formuleringen ”huvudsaklig överensstämmelse med”.

Yrkande c

På s. 73 i tillståndet skrivs följande: ”Med beaktande av den inramning som verksamheten nu får i form av vågbrytare där angöring av båtar på utsidan inte får ske”. I protokollet från huvudförhandlingen i mål nr M 3948-14 och i den tekniska beskrivningen (avsnitt 7.3) framgår det att båtar inte ska lägga till på utsidan. Det framgår även av protokollet från huvudförhandlingen (s. 6) att sökanden åtar sig att det inte kommer att finnas båtplatser på utsidan av inramningen av området. Genom det allmänna villkoret i domen är sökanden bunden vid detta.

Yrkande d)

I ansökan, återgiven i tillståndet på s. 16, Inverkan på enskilda fastigheter m.m.:

"Förutom de fastigheter inom vilka vattenföretaget planeras berörs inga fastigheter". Se s. 76, sammanfattning: "Tillstånd kan därmed ges i enlighet med vad sökanden i första hand yrkat (alternativ 1) och som framgår av domsbilaga 1".

Det framgår av domsbilaga 1 (ritning) att anläggningens västra brygga ska placeras på sökandens fastighet, väl inom fastighetsgränsen. Det är så tillståndet är utformat.

Yrkande e)

I ansökan återgiven i domen sid 12, andra stycket, näst sista meningen; *"Bryggorna förankras med elastisk gummikabel till betongankare". Sid 15 i domen;*

Skadeförebyggande åtgärder. Andra meningen; "Därtill kommer bryggorna att förtöjas i bojstenarna med gummikablar istället för kättingar, vilket ytterligare minskar risken för grumling". Sid 17 i domen; De allmänna hänsynsreglerna; andra stycket; "I övrigt vidtas försiktighetsmått för att undvika grumling i samband med anläggandet av bojstenar". Sid 18 i domen; Sakägare; "Enligt sökandens bedömning berör vattenverksamheten inte några fastigheter utöver sökandens. Därmed finns det inte några sakägare". Sid 20 i domen, andra stycket; Ekonomisk tillåtlighet enligt 11 kap. 6§ miljöbalken m.m.; "De skador som vattenverksamheten kan föra med sig är således koncentrerade till sökandens egna fastigheter. Flytbryggorna utförs med användning av bästa tillgängliga teknik bestående av betongflytbryggor som förankras med SEAFLEX eller motsvarande kabel i syfte att undvika grumling i bottenområdet".

Yrkande f)

Domen ger inte tillstånd för sökanden att nyttja andra fastigheter än sina egna för att uppföra anläggningen. I ansökan återgiven i domen sid 16; Inverkan på enskilda fastigheter m.m.; *"Förutom de fastigheter inom vilka vattenföretaget planeras berörs inga fastigheter". Enligt den tekniska beskrivningen så kräver förankringen av betongbryggorna kedjor/gummikablar som till längden är ca tre gånger det djup som betongbryggan ligger på. Denna förankring medför att betongankarna placeras*

långt ifrån betongbryggans sida och riskerar därmed att hamna på en annan fastighet än där *vattenföretaget planeras*. Vattendjupet vid Ingarö varv anges i sjökort till mellan 6 och 8 meter. Det betyder att kedjorna kan vara så långa som ca 24 meter, vilket i sin tur indikerar att betongankare hamnar ca 18 meter ifrån betongbryggans sida och framkant på avslutande betongbrygga. Kontrollprogrammet bör säkerställa att betongankarna placeras på sökandens fastigheter.

Kontrollprogrammets bristande överensstämmelse med tillståndet.

Kontrollprogrammet är upprättat av totalentreprenören; Stockholm Kaj & Bryggteknik AB.

På s. 5 i kontrollprogrammet anges att detta kontrollprogram omfattar byggnation av kaj och bryggor. I länsstyrelsens beslut ovan framgår det inte vad som är godkänt. Det godkända kontrollprogrammet innehåller en mängd villkor som inte har med byggnation av kaj och bryggor att göra. Det påstås även på s. 5 att detta kontrollprogram med tillhörande kontrollplan följer ovanstående dom och dess krav i sin helhet för de delar som berör och reglerar byggnation av kaj och bryggor. Det stämmer inte. Det är sökanden som har ansvaret för att innehållet i kontrollprogrammet fångar upp innehållet i domen. Det är utifrån kontrollprogrammet som egenkontrollen sker. Sökanden ska upprätta förslag till kontrollprogram som följer domen och som efter samråd med tillsynsmyndigheten kan godkännas av densamma. Efter godkännandet kan arbetena startas med anläggningen.

Bilden som finns på s. 8 i kontrollprogrammet visar kaj och bryggors placering. Denna utformning av anläggningen strider mot åtagandet under yrkande a) ovan. Med denna utformning måste all trafik västerut gå över R.U.s fastighet, C. Denna utformning där den västra bryggans norra ände ligger ca tre meter från hans fastighetsgräns innebär att betongankare måste placeras på hans fastighet för att hålla betongbryggan på plats. I den tekniska beskrivningen s.19 och illustrationen sägs: *"Längden på kättingen är ca 3 gånger vattendjupet, för att bryggorna ska kunna anpassa sig till hög- eller lågvatten och för att minimera*

lyftkraften från bryggorna". Vid 8 meters djup ska kättingen vara ca 24 meter lång. Denna utformning av anläggningen strider mot tillståndet och domsbilaga 1 där anläggningen illustreras.

Under 1.8 i kontrollprogrammet saknas åtagandet under yrkande c) ovan; "*Båtar kommer inte att ligga utanpå den avgränsande bryggan mot R.U.s fastighet*". Under 1.13.5 i kontrollprogrammet sägs "*Bryggdelarna bogseras styckvis till sin utsatta punkt och förankras via kätting och ankare. Detta strider mot åtagandet i yrkande e) ovan där gummikablar ska användas istället för kättingar. Gummikablar ska användas för att minska grumling och spridning av gifter TBT bland andra. Sökanden är också förpliktigad att använda bästa tillgängliga teknik.*

Länsstyrelsen har anfört följande till stöd för sitt bestridande. Bedömningen att kontrollprogrammet har kunnat godkännas grundar sig i att brygganläggningen ligger inom fastigheterna A och B och att principutformningen följer domsbilaga 1 till tillståndet, vilket även framgår av vårt beslut.

Bolaget har anfört följande till stöd för sitt bestridande. Bolaget anser att den av länsstyrelsen godkända kontrollplanen är riktig och gällande samt att den utformats i enlighet med dom i mål nr M 3948-15. Rörande kontrollplan har denna ingivits till tillsynsmyndigheten enligt dom och de villkor som gjorts gällande. "Förslag till kontrollprogram ska ges in till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan arbeten påbörjas." I den efterföljande tillståndsprocessen har kontrollprogrammet upprättats i samråd med tillsynsmyndigheten, även detta i enlighet med villkoren i dom. Löpande redovisning har sedan skett veckovis mellan Kaj och Bryggteknik AB som upprättande part av kontrollprogram för bolaget och tillsynsmyndigheten. Därvidlag har anmälan gjorts om arbetenas påbörjande och avslutande vilket förskrivits som en anmälningsskyldighet i domen.

Då villkoren om kontrollprogram, arbetenas genomförande och anmälningsplikt har följts saknas hinder enligt dom för att arbetena inte skulle kunna påbörjas efter att kontrollprogrammet godkänts.

Yrkande a)

Hamnanläggningen har utformats i enlighet med dom och godkänd principskiss vad gäller hur båtar kan lämna och angöra hamnen i den västliga passagen. Värt att notera i sammanhanget är att den tidigare trafiken i Lagnö ström "genade" över både U.s oreglerade och Ingarö varvs reglerade vatten då trafiken inte följde farleden utan gick i rak riktning till- och från utloppet mot Kolström samt i riktning mot Strömma.

Yrkande b)

Hamnanläggningen har utformats i enlighet med domsbilaga 1. I domen anges vidare "att anläggningen ska ges en utformning som i så hög grad som möjligt tillgodoser sjösäkerhetens krav", vilket bland annat ges uttryck för i principskissen enl. domsbilaga 1.

Yrkande c)

Den brygga som hänvisas till i U.s överklagande är den som benämns som avgränsande mot U.s fastighet. Under hamnprojekteringen har nämnda brygga flyttats i riktning österut så att huvuddelen av bryggan ligger över 20 meter ifrån gränslinjen mellan fastigheterna C väl inne på Ingarö varvs vatten. Då bryggan inte längre är en avgränsande brygga mellan fastigheterna kan inte heller det göras gällande att bryggan bara får nyttjas på den östliga sidan.

Yrkande d)

Hamnanläggningens västra brygga har givet förutsättningarna för projekteringen med hänsyn till utformandet av en säker anläggning i huvudsak förlagts väl inom fastigheten med över 20 meter till fastighetsgränsen. Hänsyn och viktning har gjorts med avseende på nyttjande av vatten inom anläggningen, säkerhet och mått mellan bryggorna för båtplatser med erforderligt utrymme för manövrering av båtar samt med hänsyn till grannfastigheten C där avsikten varit att placera bryggan så långt som möjligt från gränsen för att minimera den störning som möjligen skulle kunna uppfattas av Uddland.

Yrkande e)

På s. 12 i domen anges motstridande att bojstenarna förankras med kätting och sedan anges att de förankras med gummikabel. På s. 15 anges att bryggorna kommer förankras med gummikabel för att minska risken för grumling. Notera att det angavs att "bästa tillgängliga teknik" låg till grund för val av gummikabel.

Yrkande f)

Betongankarna redovisas genom egenkontroll och införande av stenarnas placeringar på ritning i överensstämmelse med godkänt kontrollprogram punkt 1:17.

I övrigt har U. anfört en omfattande skrivning i "Grund för yrkande" vilken saknar relevans givet de svar som bolaget här anför. Länsstyrelsen har i samråd med bolaget genom entreprenören Stockholm Kaj och Bryggteknik AB godkänt den projekterade hamnens utförande. Den har beslutats vara i huvudsaklig överensstämmelse med den domsbilaga som utvisar en principritning.

DOMSKÄL

Rättslig reglering

Miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet ska bedrivas i enlighet med miljöbalkens regler och verksamhetens tillstånd. Ansvaret för miljöbalkens efterlevnad ligger främst på verksamhetsutövarna. Det är verksamhetsutövarens skyldighet att se till att miljöbalkens regler inte åsidosätts och att verksamheten bedrivs så att miljöbalkens syften uppfylls. När en miljödomstol eller en myndighet beslutat om tillstånd bör verksamhetsutövaren genom egenkontroll verkställa, kontrollera och genom förebyggande åtgärder följa besluten samt kontrollera hur miljön blir påverkad. För tillståndspliktig verksamhet föreskrivs ofta i villkoren att kontrollprogram skall upprättas av verksamhetsutövaren, ibland i samråd med tillsynsmyndigheten (prop. 1997/98:45 II s. 279). Tillsynsmyndigheten kan även begära att förslag till kontrollprogram lämnas in, med stöd av 28 kap. 19 § miljöbalken, även om det inte är reglerat i tillståndet. Tillsyn ska utföras av

tillsynsmyndigheten genom att på eget initiativ eller efter anmälan i nödvändig utsträckning kontrollera att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken följs samt vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse, se 26 kap. 1 § andra stycket 1 miljöbalken.

Mark- och miljödomstolens bedömning

R.U. har framfört att det kontrollprogram som tagits fram av bolaget och godkänts av länsstyrelsens inte borde ha godkänts på grund av att det i vissa delar avviker från vad som har föreskrivits i verksamhetens tillstånd, mark- och miljödomstolens dom den 20 juni 2018 i mål nr M 3948-15.

Båttrafik och bryggplatser på utsidan av den västra bryggan

I det allmänna villkoret (villkor 1) i mark- och miljödomstolens dom i mål M 3948-15 som reglerar den aktuella verksamheten föreskrivs följande.

” Om inte annat framgår av denna dom ska verksamheten utföras och bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad X Fastighets AB har angett i ansökan med kompletteringar och i övrigt åtagit sig i målet.”

Det framgår av protokollet från den huvudförhandlingen (s. 6) att bolaget har åtagit sig att det inte kommer att finnas båtplatser på utsidan av inramningen av området och att trafik inte ska ske över R.U.s fastighet. Genom det allmänna villkoret i domen är bolaget bundet av detta. Vidare konstateras i domskälen i fråga om tillåtligheten också att angöring av båtar på utsidan inte får ske (s. 73.) Mark- och miljödomstolen gör bedömningen att det åtagande som upptagits i protokollet för huvudförhandlingen ska vara gällande under det allmänna villkoret i tillståndet och bolaget är därmed skyldigt att tillse att bryggorna får en sådan utformning att trafik inte leds över R.U.s fastighet samt att förtöjning av båtar inte tillåts på utsidan av den västra bryggan.

Mark- och miljödomstolen konstaterar dock att det framgår av materialet i målet att kontrollprogrammet reviderats på så sätt att Y-bommar på utsidan av den västligaste bryggan som går parallellt med fastighetsgränsen i vattnet har tagits bort från ritningen över bryggorna med anledning av att länsstyrelsen har bedömt att bolaget varken har sökt eller fått tillstånd till detta. Kontrollprogrammet kan därmed i denna del inte anses tillåta förtöjning av båtar på utsidan av den västligaste bryggan och avviker således inte i denna del från vad som gäller enligt tillståndet.

Anläggningens utformning och placering

I domslutet i mark- och miljödomstolens dom i mål nr M 3948-15 anges att tillstånd ges för att anlägga och bibehålla bryggor i huvudsaklig överensstämmelse med ansökan (alternativ 1) och bifogad ritning, domsbilaga 1. I nämnda domsbilaga finns en ritning över bryggornas placering enligt alternativ 1 i ansökans tekniska beskrivning, se nedan bild 1.

Bild 1. Ritning över bryggornas placering bifogad till dom i mål nr M 3948-15.

R.U. har framfört att ritningen över bryggornas placering enligt kontrollprogrammet i för stor utsträckning skiljer sig från ritningen i domen. Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning. Det finns inga måttangivelser på den ritning av bryggornas placering som bifogats domen, men den västra bryggan som angränsar till R.U.s fastighet är förlagd väl innanför fastighetsgränsen. Den är även enligt denna ritning utformad på ett sådant sätt att den följer fastighets-gränsen. Ritningen enligt kontrollprogrammet, se bild 2, är helt rak och uppges i den närmsta delen ligga ca. tre meter från fastighetsgränsen. Baserande på de ritningar som finns och vad som i övrigt anges om bryggornas utformning framgår, enligt mark- och miljödomstolens bedömning, att utformning och placering av bryggorna enligt kontrollprogrammet inte i huvudsak överensstämmer med ansökan och den till domen bifogade ritningen. Det har inte i målet framkommit att anläggning enligt bild 1 skulle på något sätt brista i sjösäkerhetens krav vilket innebär att vad bolaget har anfört avseende att bild 1 enbart är en principskiss och att anläggningen enligt domen ska ges en utformning som i så hög grad som möjligt tillgodoser sjösäkerhetens krav inte föranleder någon annan bedömning. Kontrollprogrammet avviker således från tillståndet på denna grund.

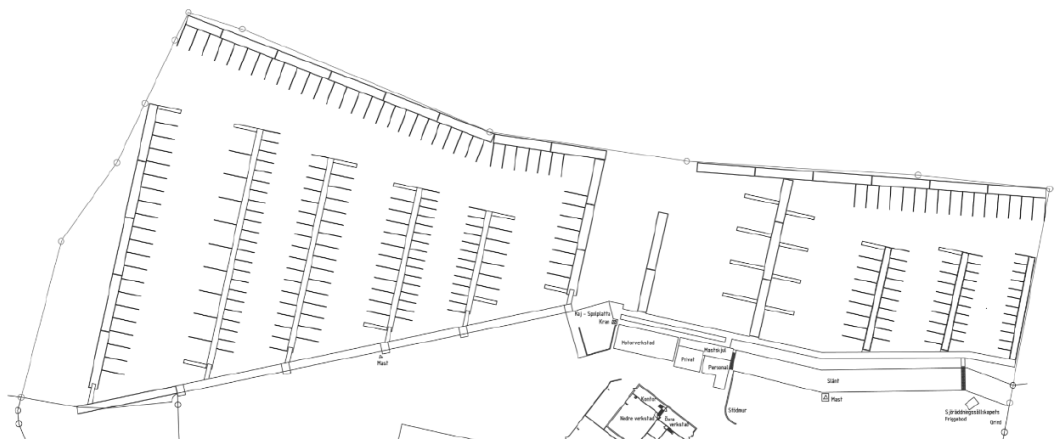

Bild 2. Ritning över bryggornas placering enligt kontrollprogrammet.

Förankring av betongpontoner

Verksamhetens tillstånd förutsätter att bästa möjliga teknik ska användas vid anläggningen av kaj och bryggor. I domen specificeras att bryggorna ska förankras med elastisk gummikabel till betongankare (s. 12). Gummikabel ska användas istället för kätting för att minska risken för grumling (s. 15). Inga motstridiga uppgifter, som hävdas av bolaget, har påträffats. Under rubrik 1.13.5 i kontrollprogrammet sägs att bryggdelarna ska förankras via kätting och ankare. Mark- och miljödomstolen finner att detta står i direkt strid med verksamhetens tillstånd. Kontrollprogrammet avviker därmed från dom i mål nr M 3948-15 även på denna grund.

Övrigt

I övrigt noterar mark- och miljödomstolen att kontrollprogrammet inte ger bolaget rätt att placera betongankare på den klagandes fastighet. Verksamheten ska bedrivas i enlighet med tillståndet och att bolagets verksamhet vid Ingarö varv inte ska ta annan än den egna fastigheten i anspråk får anses följa av tillståndet.

Sammanfattning

Det är tillståndet enligt miljöbalken (dom i mål nr M 3948-15) och miljöbalkens regler som styr hur verksamheten på Ingarö varv får bedrivas. Kontrollprogrammet är ett verktyg för egenkontroll som tas fram av verksamhetsutövaren och som ska bidra till att tillse att verksamheten faktiskt bedrivs enligt gällande normer och tillstånd. Ett kontrollprogram får således inte gå utöver eller avvika ifrån tillståndet. Mark- och miljödomstolen har ovan konstaterat att det av länsstyrelsen godkända kontrollprogrammet för Ingarö varv avviker från tillståndet i fråga om den västra bryggans utformning och placering samt förankring av betongpontonerna. Avseende båttrafik över den klagandes fastighet, angörande av båtar på utsidan av den västra bryggan och placering av betongankare på den klagandes fastighet anser mark- och miljödomstolen att detta regleras i tillståndet, vilket bolaget är skyldigt att följa. Det blir annars en fråga för tillsynsmyndigheten.

Mark- och miljödomstolen gör bedömningen att kontrollprogrammet avviker från det för verksamheten meddelade tillståndet i dom i mål M 3948-15 och att det inte

borde ha godkänts av länsstyrelsen. Överklagandet ska således bifallas och länsstyrelsens beslut upphävas. Ärendet återförvisas till länsstyrelsen för fortsatt handläggning och för utformning av ett kontrollprogram som inte strider mot tillståndet i fråga om utformning och placering av den västra bryggan samt angöring av betongpontonerna.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 19 oktober 2020. Prövningstillstånd krävs.

Peter Winge

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Peter Winge och tekniska rådet Gisela Köthnig. Föredragande har varit tingsnotarien Anna Cederlund.